

OSMANLI DÖNEMİNDE SOSYAL DEMOKRAT PARTİLER

Aydınlık Gazetesi, 18 Temmuz 2017

Yıldırım Koç

Günümüzde genel olarak bakıldığında, “sosyal demokrat” kavramı ile anlaşılan, çalışanların hak ve çıkarlarını gözeten, adaletli bir gelir bölüşümünü ve servet dağılımını savunan, demokrasi ve insan haklarından yana, sosyal devlet uygulamalarının artırılmasını isteyen bir siyasi çizgidir.

Kapitalizmin emperyalizm aşamasını yaşıyoruz. Dünyadaki hiçbir gelişmeyi emperyalizm olgusundan kopuk olarak ele alamayız.

Emperyalist ülkelerdeki sosyal demokratlar, emperyalist sömürden pay alırlar ve emperyalizmi desteklerler. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları da, kapitalizmin mezar kazıcıları değil, kapitalizmin ve emperyalizmin payandalarıdır, destekçileridir.

Bizim gibi ülkelerdeki sosyal demokratlar ise emperyalist sömürden pay almazlar (emperyalistlerin vakıflarının ve Soros’un aktardığı ve bazı projelerden gelen paralar dışında). Ancak, nedendir bilinmez, ülkemizde emperyalizmin yarattığı sorunların çözümü için emperyalistlere bel bağlarlar.

SOSYAL DEMOKRAT HINÇAK ÖRGÜTÜ

Osmanlı döneminde ilk sosyal demokrat parti, Ermenilerin kurduğu Hınçak’tı.

Sosyal demokrat Hınçak Partisi 1887 yılında İsviçre’de Cenevre’de kuruldu. İkinci Enternasyonal’e üyeydi ve Avrupa’nın diğer sosyal demokrat partileriyle ilişki içindeydi. Örgütün amacı, bağımsız bir Ermenistan’da sosyalizmi kurmaktı. Bu amacı gerçekleştirmek için umutlarını Avrupa’nın büyük güçlerine (diğer bir deyişle, emperyalist devletlere) bağlamışlardı. Osmanlı Devleti’ni kendi güçleriyle yenemeyeceklerini biliyorlardı. Bu amaçla terör eylemlerine giriştiler. Beklentileri, bu terör eylemlerine Osmanlı Devleti’nin sert ve eylemlere katılmayanları da hedef alan baskı yöntemleriyle yanıt vermesiydi. Böylece emperyalist devletlerin Osmanlı’ya baskı yapması ve Ermenilerin bağımsızlık talebinin gerçekleşmesi bekleniyordu.

Sosyal demokrat Hınçak Partisi’nin, kurtuluşu emperyalistlerin desteğinde arayan girişimi, Ermeni halkı için büyük felakete neden oldu.

SOSYAL DEMOKRAT FIRKASI

Sosyal Demokrat Fırkası 1918 yılı Aralık ayında İstanbul’da kuruldu. Genel başkanı Dr.Hasan Rıza Bey, genel sekreteri Yorgaki Efendi idi. Tarık Zafer Tunaya’nın belirttiğine göre, “Fırka kendisini İkinci Enternasyonal’e bağlı saymıştır.” Parti, ABD Devlet Başkanı Wilson’un, Osmanlı’nın parçalanmasını da öngören ilkelerini savunuyordu. Fırkanın programında örgütün amacı şöyle ifade ediliyordu: “Fırkanın gayeleri: Alelumum işçilerin amele ve çiftçilerin tanzimi âmal, ve teşriki mesaileri, bilcümle teşkilatın sosyal demokrat esasatına ifrağı, (...) sermayedarın şirket ve cemiyetlerinin yine sosyal demokrat prensiplerine tevfiği, (...) beynelmilel sosyal demokrat teşkilat-ı umumiyesile teşriki...”

Osmanlı’nın teslim olmasından sonra kurulan bu sosyal demokrat parti, Kurtuluş Savaşı’nın başarıya ulaşması sonrasında kapatıldı.

TÜRKİYE SOSYALİST FIRKASI

Hüseyin Hilmi Bey’in (“İştirakçi Hilmi”) önderliğinde 1919 yılı Şubat ayında kurulan Türkiye Sosyalist Fırkası da “sosyal demokrat” idi. Türkiye Sosyalist Fırkası’nın İkinci Enternasyonal’le bağlantısı vardı. Partinin programında sosyalizm savunuluyor, örgütün, “sermayedar sınıfının zulmü altında ezilen küçük tacir, çiftçi, amele gibi fakir ve işçi sınıfının himayesini” temin etmeye çalışacağı belirtiliyordu.

İngiliz ajanı olduğu ileri sürülen ve İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanı Tim Harington’dan grevler için de maddi destek alan Hüseyin Hilmi Bey, Kurtuluş Savaşı’nın başarıyla sonuçlanması sonrasında, 1922 yılı Kasım ayında vurularak öldürüldü.